

Виконав: студент 1 курсу ОПП магістр,
групи ЕСМ-15м
спеціальності 8.05070102 – «Електричні системи і мережі»

Ковальчук Денис Павлович

магістерська кваліфікаційна робота на тему:

**ОПТИМІЗАЦІЯ РОЗПОДІЛУ НАВАНТАЖЕННЯ МІЖ
ЕЛЕКТРОСТАНЦІЯМИ З УРАХУВАННЯМ ВТРАТ
ПОТУЖНОСТІ В ЕЛЕКТРИЧНИХ МЕРЕЖАХ**

Науковий керівник

кандидат технічних наук

Тептя Віра Володимирівна

ОПТИМІЗАЦІЯ РОЗПОДІЛУ НАВАНТАЖЕННЯ МІЖ ЕЛЕКТРОСТАНЦІЯМИ З УРАХУВАННЯМ ВТРАТ ПОТУЖНОСТІ В ЕЛЕКТРИЧНИХ МЕРЕЖАХ

Мета роботи: підвищення ефективності виробництва і транспортування електричної енергії в електроенергетичній системі за рахунок вдосконалення існуючих методів та алгоритмів оптимального розподілу навантаження між джерелами електроенергії з урахуванням сучасних економічних умов.

Відповідно до вказаної мети в роботі розв'язуються такі **основні задачі:**

- аналіз роботи ринку електричної енергії та його впливу на розрахунки нормальних режимів ЕЕС;
- аналіз ефективності наявних методів оптимального керування нормальними режимами ЕЕС для розв'язання задач в умовах балансуєчого ринку та електропостачання за двосторонніми договорами;
- дослідження та аналіз задач, пов'язаних з розподілом навантаження між електростанціями;
- математичне моделювання умов оптимального функціонування суб'єктів ринку електроенергії та моделювання процесу оптимального керування ними;
- удосконалення, на підставі принципу найменшої дії, методу оптимального розподілу навантаження між джерелами енергії за диференційованих критеріїв оптимальності;
- розроблення алгоритму визначення оптимальних станів ЕЕС з урахуванням режимних особливостей джерел електричної енергії.

КЛАСИЧНА ПОСТАНОВКА ЗАДАЧІ РОЗПОДІЛУ НАВАНТАЖЕНЬ МІЖ ЕЛЕКТРИЧНИМИ СТАНЦІЯМИ

Задача оптимізації формулюється таким чином:

$$Z = \int_0^T \sum_{i=1}^S z_i(t) dt = \int_0^T \sum_{i=1}^S c_i B_i [P_i(t)] dt \Rightarrow \min, \quad (1)$$

за умови

$$\sum_{i=1}^S P_i(t) - P_{\Sigma}(t) - \Delta P_{\Sigma}(t) = 0, \quad (2)$$

де $B_i[P_i(t)]$ – витратна характеристика i -ої теплової станції; S – кількість електричних станцій, що входять в енергосистему; c_i – ціна однієї тони палива на i -ій станції; $P_{\Sigma}(t)$ – сумарне навантаження ЕЕС, що припадає на сукупність станцій S заданої енергогенерувальної компанії; $\Delta P_{\Sigma}(t)$ – сумарні втрати електроенергії в електричних мережах ЕЕС, зумовлені впливом сукупності S електростанцій.

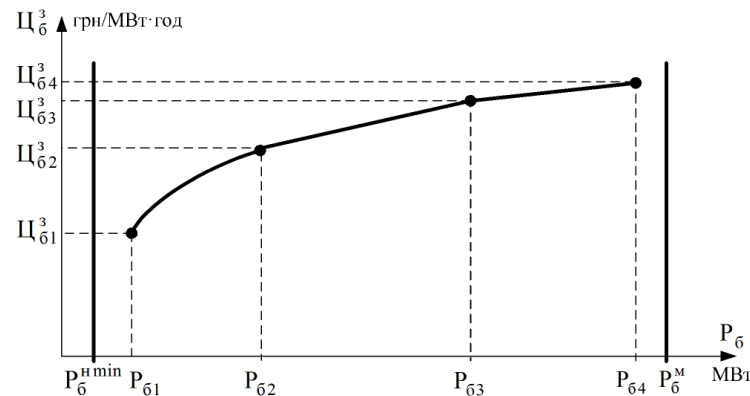

Рисунок 1 – Приклад побудови прирощених заявлених цін блока

РОЗПОДІЛ НАВАНТАЖЕНЬ МІЖ ДЖЕРЕЛАМИ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ З ВИКОРИСТАННЯМ ЕКОНОМІЧНИХ ОПОРІВ

Замінивши паливну складову витрат на виробництво електроенергії i -ої станції (за класичної постановки задачі розподілу навантажень) активним опором R_{ei} , вартість втрат електричної енергії в якому відповідає вказаній складовій витрат на виробництво електроенергії за аналогічний проміжок часу T , можна записати:

$$\begin{aligned} Z_{R_{ei}} &= Z_{B_i}, \\ Z_{R_{ei}} &= c_i \cdot \Delta P_i^{\text{ек}} \cdot T = \pi_i \cdot B_i(P_i) \cdot T, \end{aligned} \quad (3)$$

де c_i – вартість втрат електроенергії для кожного джерела; $\Delta P_i^{\text{ек}}$ – втрати активної потужності в елементі R_{ei} від перетоків потужності, зумовлених i -им джерелом $P_i / \cos \varphi_i$.

Значення втрат активної потужності:

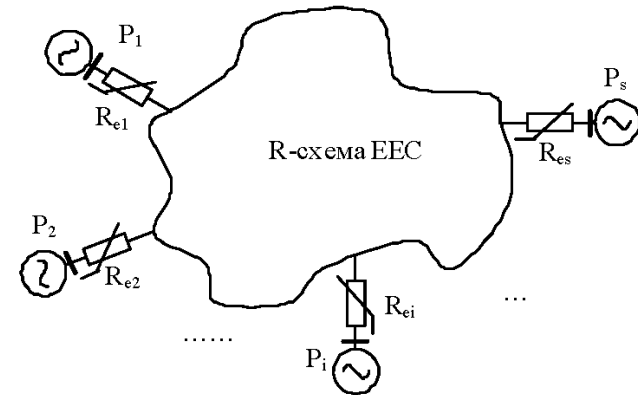
$$\Delta P_i^{\text{ек}} = \frac{P_i^2}{\cos^2 \varphi_i \cdot U_i^2} \cdot R_{ei}, \quad (4)$$

виходячи з чого,

$$Z_{R_{ei}} = c_i \frac{P_i^2}{\cos^2 \varphi_i \cdot U_i^2} \cdot R_{ei} T. \quad (5)$$

З розв'язку (3) і (5) випливає, що економічні опори для класичної задачі розподілу навантажень між ЕС визначаються за формулою:

$$R_{ei} = \frac{B_i(P_i) \cdot U_i^2 \cdot \cos^2 \varphi_i \cdot \pi_i}{c_i \cdot P_i^2}. \quad (6)$$

Якщо представити джерела електроенергії у заступній схемі ЕЕС їх економічними опорами (6), то задача оптимізації запишеться таким чином:

$$\left. \begin{aligned} \Delta P^{\text{ек}} &= \sum_{i=1}^S 3R_{ei} I_i^2 \Rightarrow \min; \\ P_i &= \sqrt{3} \dot{U}_i \hat{J}_i - jQ_i; \\ \sum_{i=1}^S P_i - P_{\Sigma} - \Delta P_{\Sigma} &= 0, \end{aligned} \right\} \quad (7)$$

де I_i – струм, що протікає у вітці з економічним опором.

КРИТЕРІЙ ОПТИМАЛЬНОСТІ РОЗПОДІЛУ НАВАНТАЖЕНЬ В УМОВАХ ОПТОВОГО РИНКУ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ

Функція мети для розв'язання задачі забезпечення максимальної ефективності ринку електроенергії

$$Z = \int_0^T \left(\sum_{j=1}^N \left[\sum_{i \in M_j} P_{j,i}(t) \right] \rho_{\text{ЕГК}_j} + \Delta P_{\Sigma}(t) \rho_{\text{ОР}} - \sum_{i=1}^K P_{\text{СП}_i}(t) \rho_{\text{СП}_i} \right) dt \Rightarrow \min, \quad (8)$$

за умови

$$\sum_{j=1}^N \left[\sum_{i \in M_j} P_{j,i}(t) \right] - \sum_{i=1}^K P_{\text{СП}_i}(t) - \Delta P_{\Sigma}(t) = 0, \quad (9)$$

де N – кількість енергогенерувальних компаній (ЕГК), що представлені на ринку і здійснюють керування ЕС з множини M_j , генерація яких підлягає оптимізації згідно технічних обмежень; K – кількість споживачів, які отримують електричну енергію на РЕ за ціновими замовленнями; $\rho_{\text{ЕГК}_j}$ – ціна 1 кВт·год відпущеної електроенергії j -ої енергогенерувальної компанії; $P_{\text{СП}_i}$ – замовлена електрична потужність i -го споживача протягом періоду T ; $\rho_{\text{СП}_i}$ – ціна 1 кВт·год електроенергії для i -го споживача; $\Delta P_{\Sigma}(t)$ – сумарні втрати в мережах системного оператора.

Якщо за незалежні змінні для розв'язання задачі (8) приймати лише потужності ЕС $P_{j,i}$ з множини M_j , то функція мети приймає вигляд

$$Z = \int_0^T \left(\sum_{j=1}^N \left[\sum_{i \in M_j} P_{j,i}(t) \right] \rho_{\text{ЕГК}_j} + \Delta P_{\Sigma}(t) \rho_{\text{ОР}} \right) dt \Rightarrow \min, \quad (10)$$

або з урахуванням адресності постачання електроенергії електричних станцій заданим споживачам за двосторонніми договорами

$$Z = \int_0^T \left(\sum_{j=1}^N \left[\sum_{i \in M_j} P_{j,i}(t) \right] \rho_{\text{ЕГК}_j} + \sum_{j=1}^N \left\{ \sum_{i \in M_j} \Delta P [P_{j,i}(t)] \right\} \rho_{\text{ОР}} \right) dt \Rightarrow \min, \quad (11)$$

де $\sum_{j=1}^N \left\{ \sum_{i \in M_j} \Delta P [P_{j,i}(t)] \right\} = \Delta P_{\Sigma}(t)$ – втрати потужності в електричних мережах, які представляються у вигляді складових $\Delta P [P_{j,i}(t)]$; $\Delta P [P_{j,i}(t)]$ – частка втрат потужності в електромережі, зумовлених транспортуванням електроенергії від i -го джерела; $\rho_{\text{ОР}}$ – ціна оптового ринку за 1 кВт·год електроенергії.

КРИТЕРІЙ ОПТИМАЛЬНОСТІ РОЗПОДІЛУ НАВАНТАЖЕНЬ В УМОВАХ РИНКУ ДВОСТОРОННІХ ДОГОВОРІВ

Задача оптимізації формулюється таким чином:

$$Z = \int_0^T \left(\sum_{j=1}^N \left[\sum_{i \in \mathbf{M}_j} P_{j,i}(t) \right] \pi_{\text{ЕГК}_j} + \sum_{k=1}^N \Delta P_{\text{вз}_k}(t) \pi_{\Delta P_{\text{вз}_k}} - \sum_{i=1}^K P_{\text{СП}_i}(t) \pi_{\text{СП}_i} \right) dt \Rightarrow \min, \quad (12)$$

за умови

$$\sum_{k=1}^{N_{\text{ч}}} P_{\text{ч}_k}(t) + \sum_{j=1}^N P_j(t) - \sum_{i=1}^K P_{\text{СП}_i}(t) - \Delta P_{\Sigma}(t) = 0, \quad (13)$$

де $\Delta P_{\text{вз}_k}(t)$ – втрати від взаємних перетоків, зумовлених передачею електроенергії від джерел до споживачів за двосторонніми договорами; $\pi_{\Delta P_{\text{вз}_k}}$ – ціна 1 кВт·год втрат електроенергії від взаємних перетоків, зумовлених передачею електроенергії від джерел до споживачів за двосторонніми договорами; $P_{\text{ч}_k}(t)$ – потужність станцій, які є опорними по частоті і не входять до переліку джерел, що підлягають оптимізації; $N_{\text{ч}}$ – кількість станцій, опорних по частоті; $\Delta P_{\Sigma}(t)$ – сумарні втрати в електричних мережах.

КРИТЕРІЙ ОПТИМАЛЬНОСТІ РОЗПОДІЛУ НАВАНТАЖЕНЬ В УМОВАХ РИНКУ ДВОСТОРОННІХ ДОГОВОРІВ

Розподіл навантажень в системі з традиційними джерелами електроенергії

Якщо станції є самостійними суб'єктами господарювання, але залишаються елементами ЕЕС і при цьому враховується адресний характер постачання електроенергії від них до споживачів, критерієм оптимальності є мінімум витрат на закупівлю електроенергії на електричних станціях та компенсацію вартості втрат у мережах енергоринку

$$Z = \int_0^T \left(\sum_{j=1}^N \left[\sum_{i \in \mathbf{M}_j} P_{j,i}(t) \beta_{j,i}(t) \right] + \sum_{j=1}^N \left[\sum_{i \in \mathbf{M}_j} \Delta P [P_{j,i}(t)] \right] \right) \Pi_{OP} dt \rightarrow \min, \quad (14)$$

за умови

$$\sum_{j=1}^N \left[\sum_{i \in \mathbf{M}_j} P_{j,i}(t) \right] - \sum_{i=1}^K P_{СП\_i}(t) - \Delta P_{\Sigma}(t) = 0, \quad (15)$$

де $\beta_{j,i}(t)$ – вартість 1 кВт·год електроенергії, відпущеної з шин i -го джерела j -ої енергогенерувальної компанії в заданий момент часу t .

Розподіл навантажень в розподільних мережах з розосередженими джерелами електроенергії

Задача оптимізації добових режимів (на інтервалі часу $[t_0; t_k]$) для забезпечення максимальних надходжень H від реалізації електроенергії за умов багатоступеневого тарифу енергоринку $\Pi_i(t)$ та технічних обмежень з боку окремих джерел електроенергії:

$$H = \int_{t_0}^{t_k} \sum_{i=1}^S \Pi_i(t) P_i(t) dt \rightarrow \max, \quad (16)$$

за умови

$$\sum_{i=1}^S P_i(t) - P_{\Sigma}(t) - \Delta P_{\Sigma}(t) = 0. \quad (17)$$

СТРУКТУРА ЗАДАЧ ОПТИМІЗАЦІЇ РЕЖИМІВ РОБОТИ ЕЕС ЗА РІЗНИХ УМОВ ФУНКЦІОНУВАННЯ

ОПТИМІЗАЦІЯ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИЧНОЇ СИСТЕМИ З РІЗНОТИПНИМИ
ДЖЕРЕЛАМИ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ

Критерії оптимальності

Централізоване
керування

Мінімум сумарних
витрат умовного
палива в ЕЕС з
урахуванням
технічних
обмежень

$$Z = \int_0^T \sum_{i=1}^S z_i(t) dt = \int_0^T \sum_{i=1}^S \alpha_i B_i [P_i(t)] dt \Rightarrow \min$$

Оптовий ринок
електроенергії

Мінімум
сумарних
витрат на
виробництво
електроенергії

$$Z = \int_0^T \sum_{i=1}^S P_i \beta_i dt \Rightarrow \min$$

Мінімум
сумарних
витрат на
транспортуван
ня та розподіл
електроенергії

$$Z = \int_0^T \left(\sum_{j=1}^N \left[\sum_{i \in M_j} P_{j,i}(t) \right] \alpha_{\text{ЕГК}_j} + \Delta P_{\Sigma}(t) \alpha_{\text{ОП}} - \sum_{i=1}^K P_{\text{СП}_i}(t) \alpha_{\text{СП}_i} \right) dt \Rightarrow \min$$

Балансуючий ринок електроенергії
та електропостачання за двосторонніми договорами

Мінімум сумарних
витрат на
транспортування та
розподіл електроенергії
з урахуванням
адресності витрат

$$Z = \int_0^T \left(\sum_{j=1}^N \left[\sum_{i \in M_j} P_{j,i}(t) \right] \alpha_{\text{ЕГК}_j} + \sum_{k=1}^N \Delta P_{\text{ВЗ}_k}(t) \alpha_{\Delta P_{\text{ВЗ}_k}} - \sum_{i=1}^K P_{\text{СП}_i}(t) \alpha_{\text{СП}_i} \right) dt \Rightarrow \min$$

Максимум надходжень від
реалізації електроенергії за умов
багатоступеневого тарифу
енергоринку $\alpha_i(t)$ та технічних
обмежень з боку окремих джерел
електроенергії

$$H = \int_0^T \sum_{i=1}^S \alpha_i(t) P_i(t) dt \rightarrow \max$$

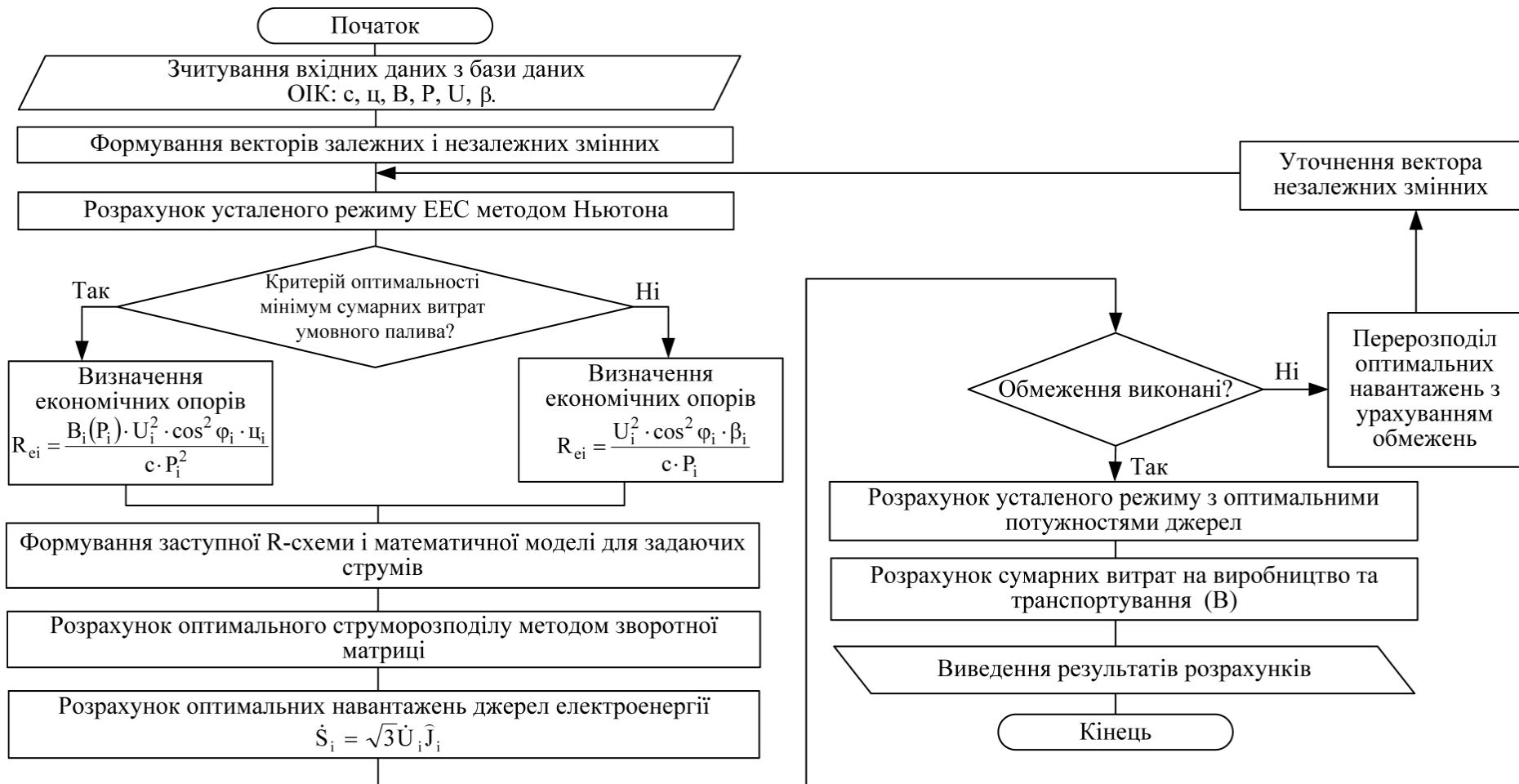

ВИЗНАЧЕННЯ ВЕЛИЧИНИ ЕКОНОМІЧНИХ ОПОРІВ ЗА РІЗНИХ КРИТЕРІЇВ ОПТИМАЛЬНОСТІ

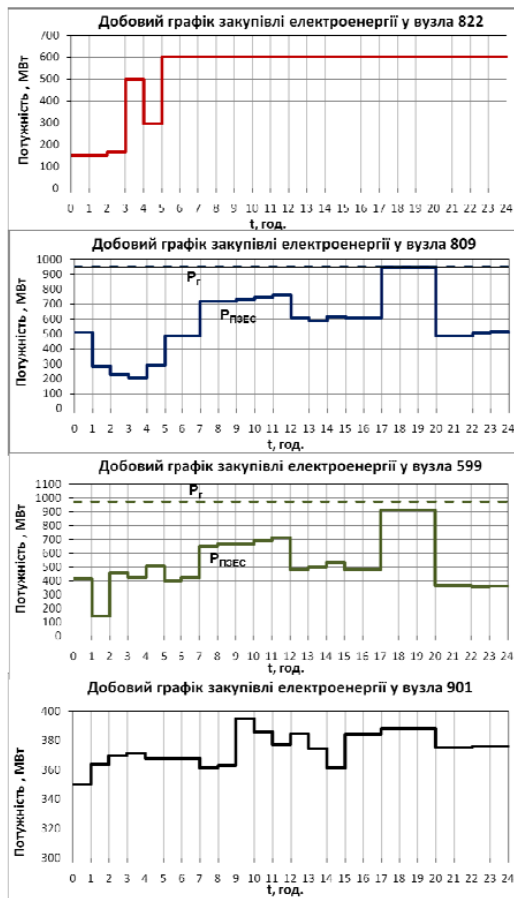
Критерій оптимальності		
Мінімум сумарних витрат умовного палива в ЕЕС	Мінімум сумарних витрат на виробництво електроенергії	Мінімум сумарних витрат на виробництво і транспортування електроенергії з урахуванням адресності втрат
$R_{ei} = \frac{B_i(P_i) \cdot U_i^2 \cdot \cos^2 \varphi_i \cdot c_i}{c_i \cdot P_i^2}$	$R_{ei} = \frac{U_i^2 \cdot \cos^2 \varphi_i \cdot \beta_i}{c_i \cdot P_i}$	$R_{ei} = R_{\text{екв}_i} (k_{\text{ц}_i} + k_{\Delta P_i}),$ $R_{\text{екв}_i} = \frac{U_i^2 \cdot \cos^2 \varphi_i}{P_i};$ $k_{\text{ц}_i} = \frac{\beta_i}{c_i}; k_{\Delta P_i} = \frac{\Delta P_i}{P_i}$

де $R_{\text{екв}_i}$ – еквівалентний опір i -го генератора у заступній схемі ЕЕС; $k_{\text{ц}_i}$ – ціновий коефіцієнт, що визначає співвідношення вартості електроенергії i -ої ЕС до вартості втрат електроенергії у електричних мережах (або оптової ціни енергоринку); $k_{\Delta P_i}$ – коефіцієнт адресних втрат, що, може бути визначений на підставі параметрів режиму ЕЕС і є умовно постійним протягом періоду часу T ; ΔP_i – втрати в мережах, обумовлені транспортуванням електроенергії від i -го джерела.

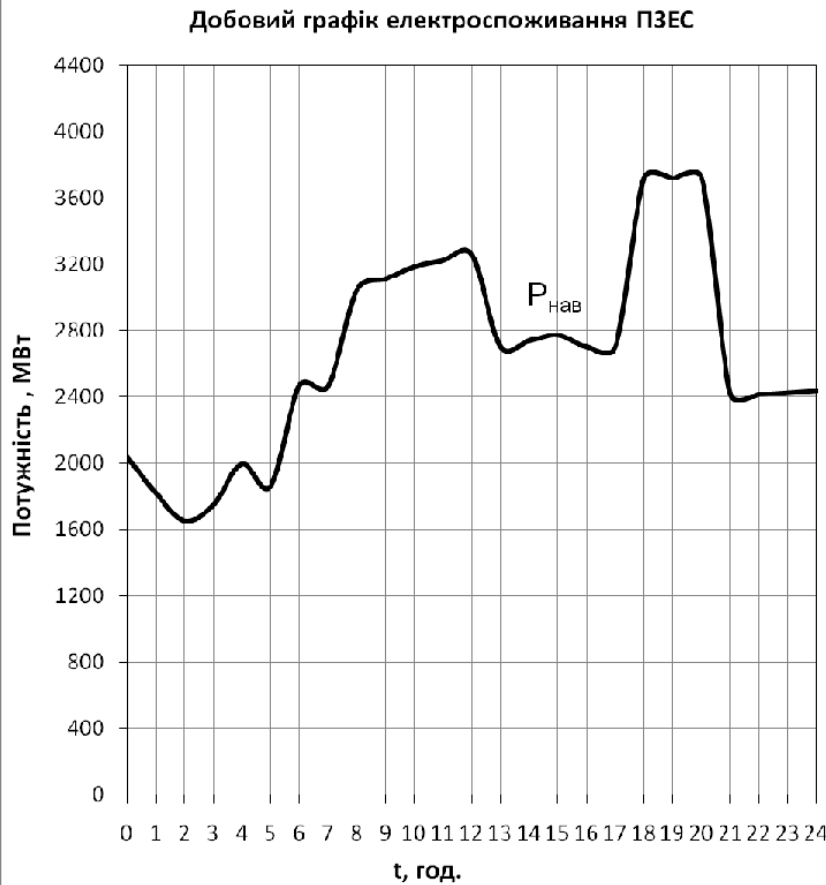
АЛГОРИТМ ОПТИМАЛЬНОГО РОЗПОДІЛУ АКТИВНОЇ ПОТУЖНОСТІ МІЖ ДЖЕРЕЛАМИ ЕНЕРГІЇ В ЕЕС

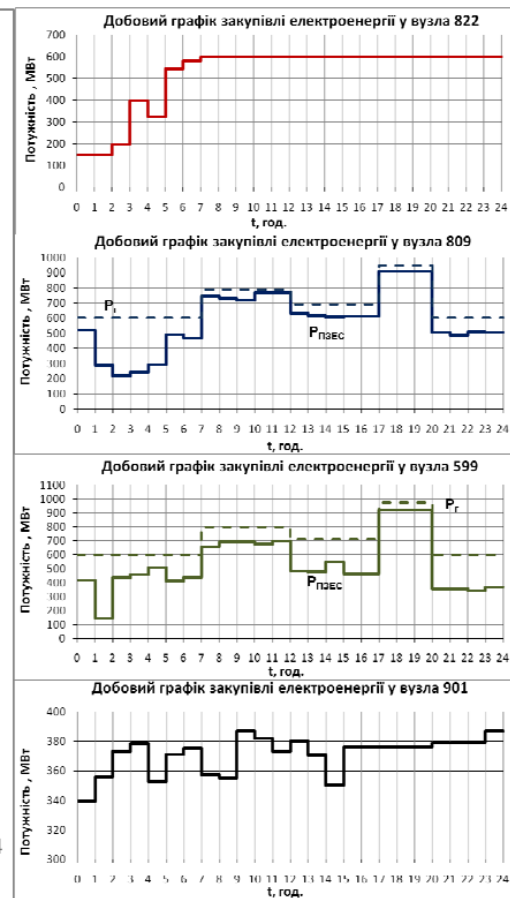

а)

б)

в)

Рисунок 6 – Добовий графік електроспоживання ПЭС (б) та оптимальні добові графіки закупівлі електроенергії у генерувальних вузлів 822, 809, 599 та 901 без (а) та з (в) урахуванням регулювання на АЕС (критерій оптимальності – мінімум витрат на закупівлю та транспортування електроенергії)

ОПТИМІЗАЦІЯ РОЗПОДІЛУ НАВАНТАЖЕННЯ МІЖ ЕЛЕКТРОСТАНЦІЯМИ З УРАХУВАННЯМ ВТРАТ ПОТУЖНОСТІ В ЕЛЕКТРИЧНИХ МЕРЕЖАХ

Таким чином, **наукова новизна** роботи полягає у тому, що вдосконалено метод комплексної оптимізації нормальних режимів електроенергетичних систем на основі принципу найменшої дії, в якому в математичній моделі враховуються особливості функціонування балансуючого ринку електроенергії та електропостачання за двосторонніми договорами, що дає змогу більш адекватно планувати режими генерування електроенергії та формувати оптимальні керувальні впливи.

У магістерській роботі отримано нове вирішення актуальної науково-прикладної задачі підвищення ефективності виробництва і транспортування електроенергії в електроенергетичній системі, що полягає у виборі оптимального складу енергогенерувального обладнання з урахуванням сучасних умов функціонування балансуєчого ринку електричної енергії та електропостачання за двосторонніми договорами.

Отримані такі нові результати:

1. Встановлено, що в сучасних умовах експлуатації з переходом на нові ринкові відносини змінилась постановка задачі оптимізації та виникла необхідність у нових критеріях оптимальності функціонування джерел електричної енергії в ЕЕС. Використання їх дозволить підвищити ефективність виробництва та транспортування електроенергії в електроенергетичній системі.

2. Розроблено математичні моделі та алгоритми оптимального розподілу навантаження між джерелами за різних критеріїв оптимальності.

3. Працездатність та ефективність запропонованих у роботі методу і алгоритмів перевірена та підтверджена результатами оптимізаційних розрахунків режимів Південно-Західної електроенергетичної системи. Використання запропонованих критеріїв оптимальності в методах оптимального розподілу навантаження між джерелами енергії дозволить підвищити ефективність функціонування суб'єктів енергоринку і додатково знизити сумарні витрати на закупівлю та транспортування електроенергії на 0,4-0,8%.